

Göçmenlerde Aile Bütünlüğü: Fiziksel, Ekonomik ve Psikososyal Etkilerin Çok Boyutlu Analizi

Family Cohesion in Migrants: A Multidimensional Analysis of Physical, Economic and Psychosocial Effects

Mustafa Karataş¹, Merve Deniz Pak Güre^{2*}

¹ Sosyal Hizmet Bölümü, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, mustafakaratas83@gmail.com, 0000-0002-0998-2552

² Sosyal Hizmet Bölümü, Başkent Üniversitesi, mdpak@baskent.edu.tr, 0009-0004-1234-3307

Öz

Bu çalışma, göç olgusunun aile bütünlüğü üzerindeki etkilerini fiziksel, ekonomik ve psikososyal boyutlarıyla incelemektedir. Göç, yalnızca bireylerin mekânsal yer değiştirmesi değil, aynı zamanda kültürel, hukuki, ekonomik ve psikososyal uyum süreçlerini de beraberinde getiren kapsamlı bir dönüşümdür. Fiziksel boyutta, aile üyelerinin coğrafi olarak ayrılması ve barınma sorunları öne çıkmakta; ekonomik boyutta ise işsizlik, kayıt dışı istihdam ve gelir yetersizliği aile içi ilişkileri zorlaştırmaktadır. Psikososyal boyut, göçmen ailelerin sosyal izolasyon, travma ve ayrımcılık gibi konularda yaşadıkları sorunları ortaya koymaktadır. Bu üç boyuttan kaynaklanan riskler, aile bireylerinin birbirinden kopmasına, ebeveyn-çocuk ilişkisinin zayıflamasına ve uzun vadede aile bütünlüğünün tehdit altına girmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak dayanışma ağlarının geliştirilmesi, aile birleşimi politikalarının iyileştirilmesi ve psikososyal destek hizmetlerinin yaygınlaştırılmasıyla göçmen ailelerin karşılaştığı çok boyutlu riskler azaltılabilir ve aile bütünlüğü geliştirilebilir.

Anahtar kelimeler: Aile bütünlüğü, göçmen aileler, aile politikaları

Abstract

This study examines the effects of migration on family cohesion in physical, economic and psychosocial dimensions. Migration is not only the spatial relocation of individuals, but also a comprehensive transformation that brings along cultural, legal, economic and psychosocial adaptation processes. In the physical dimension, the geographical separation of family members and housing problems come to the fore; in the economic dimension, unemployment, informal employment and lack of income make family relations harder. The psychosocial dimension reveals the problems migrant families face in terms of social isolation, trauma and discrimination. Risks arising from these three dimensions cause family members to break away from each other, weaken the parent-child relationship and threaten the integrity of the family in the long term. In conclusion, by developing solidarity networks, improving family reunification policies and expanding psychosocial support services, multidimensional risks faced by migrant families can be reduced and family integrity can be improved.

Keywords: Family cohesion, immigrant families, family policies

Derleme Makale
Review Article

Makale Atfı: Karataş, M., ve Pak-Güre, M. D. (2025). Göçmenlerde Aile Bütünlüğü: Fiziksel, Ekonomik ve Psikososyal Etkilerin Çok Boyutlu Analizi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 9(1), 32-48.

DOI: 10.55109/tushad.1653702

Alındı 08.03.2025
Kabul Edildi 30.04.2025

Telif hakkı: © 2021 yazarlar tarafından. Lisans Sahibi Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, Rize, Türkiye. Bu makale, Creative Commons Attribution (CC BY) lisansının (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>) hükmü ve koşulları altında dağıtılan açık erişimli bir makedir.

* İletişim kurulacak yazar: Merve Deniz Pak Güre, mdpak@baskent.edu.tr

1. Giriş

Göç, tarih boyunca toplumları şekillendiren ve bireylerin yaşamlarını derinden etkileyen dinamik bir süreç olmuştur. Ekonomik, sosyal, hukuki, politik veya çevresel sebeplerle gerçekleşen göç hareketleri, bireylerin ve ailelerin yeni yaşam alanlarına ve yaşam biçimlerine uyum sağlamalarını gerektirir. Çünkü göç, yalnızca fiziksel bir yer değiştirme eylemi değil; aynı zamanda kültürel, psikolojik ve sosyal bir dönüşüm sürecidir. Özellikle göçmen aileler, yeni bir topluma uyum sağlama, kimliklerini koruma ve nesiller arası çatışmaları yönetme gibi zorlu görevlerle karşı karşıya kalmaktadır. Buradan hareketle, aileler, göçün getirdiği zorluklarla başa çıkmak için yeni mekanizmalar geliştirmelidir (Özkan, 2019).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) verilerine göre, 2023 yılı itibarıyla dünya genelinde 100 milyondan fazla insan zorla yerinden edilmiştir. Bu sayı, bir önceki yıla göre %8'lik bir artışa işaret etmekte ve dünya nüfusunun yaklaşık %1,2'sini oluşturmaktadır (UNHCR, 2023). Bu rakamlar, göçün yalnızca bireysel değil, küresel bir sorun olduğunu ve her geçen yıl daha da karmaşık hale geldiğini göstermektedir. Göçmenlerin büyük bir kısmı, çatışmalar, şiddet, insan hakları ihlalleri, ekonomik eşitsizlikler, politik anlaşmazlıklar ve iklim değişikliği gibi nedenlerle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte, çoğunlukla aile bütünlüğü bozulmakta, sosyal bağlar zayıflamakta ve bireyler yeni bir yaşam kurma çabası içine girmektedir (Sevinç, Davran ve Sevinç, 2018).

Göç hareketleri açısından Türkiye'ye bakıldığında, coğrafi konumu ve tarihi kökeni dolayısıyla hem göç veren hem de göç alan bir ülke olduğu görülmektedir. Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan iç göç dalgaları, kırsal kesimden kentlere doğru yoğun bir nüfus hareketliliği yaratmıştır. Bu süreçte, aileler parçalanmış, geleneksel aile yapıları dönüşmüş ve kentleşme ile birlikte yeni sosyal dinamikler ortaya çıkmıştır (Kıray, 1998). 21. yüzyılda ise Türkiye, Suriye iç savaşı başta olmak üzere çeşitli uluslararası krizler nedeniyle milyonlarca göçmene ev sahipliği yaparak dünyanın en fazla göçmen barındıran ülkelerinden biri haline gelmiştir (UNHCR, 2023). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, Türkiye'de kayıtlı yabancı nüfus 5,3 milyona ulaşmıştır. Bu rakam, ülke nüfusunun yaklaşık %6,4'ünü kapsamaktadır (TÜİK, 2023). Türkiye'nin en büyük göçmen grubunu ise Suriyeliler oluşturmaktadır. Suriye iç savaşının başlamasından bu yana Türkiye, 3,7 milyondan fazla geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yapmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Türkiye'de Göç İdaresi Başkanlığı'nın 23.01.2025 tarihli paylaşımına göre, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin sayısı 2.870.226, ikamet izni ile Türkiye'de bulunanların sayısı 1.066.013'tür. 16.12.2024 tarihli veri paylaşımına göre ise uluslararası koruma kapsamındaki yabancıların sayısı 201.618'tür. Türkiye'de toplam 4.137.857 yasal kalış hakkı bulunan yabancı bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). Bu durum, Türkiye'yi dünyada en fazla çeşitli statülerde yabancı barındıran ülke konumuna getirmiştir.

Göçün aile bütünlüğü üzerindeki etkileri, hem göç veren hem de göç alan toplumlar açısından incelenmesi gereken önemli bir konudur. Göçmen aileler, göç sürecinde ekonomik sıkıntılar, barınma sorunları, sağlık hizmetlerine erişimde güçlükler, dil ve kültürel uyum problemleri gibi pek çok zorlukla karşı karşıya kalmaktadır (Karaman ve Bulut, 2018; Aydamak, 2021; Bimay ve Çetin, 2023). Bu süreç, aile içi rollerin değişmesine, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin dönüşmesine, özel gereksinimli bireylerin bakım sorunlarına ve bazı durumlarda aile üyelerinin birbirinden ayrılmasına neden olabilmektedir. Bu durumda, aile içi ilişkiler zayıflayabilmekte, ebeveynler ve çocuklar arasında nesiller arası çatışmalar ortaya çıkabilmekte ve aile bütünlüğü tehdit altına girebilmektedir (Yılmaz ve Günay, 2022). Öte yandan, göçmen ailelerin dayanıklılık mekanizmaları ve sosyal destek ağları, bu zorlukların üstesinden gelmelerine yardımcı olabilmektedir (Walsh, 2016). Aile bütünlüğünün korunması, göçmenlerin psikososyal uyumu ve toplumsal entegrasyonu açısından öneme sahiptir. Bu çalışma, göçmen ailelerin yaşadığı sorunları aile bütünlüğü bakış açısıyla ele alarak, mevcut literatür doğrultusunda bir değerlendirme sunmayı amaçlamaktadır. Böylece, göçmen ailelerin desteklenmesine yönelik sosyal politikaların geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

2. Aile Bütünlüğü: Tanımı, Kapsamı ve Çerçevesi

Aile, insanlık tarihinin başlangıcından beri varlığını sürdüren, toplumun en temel ve en eski kurumlarından biridir. Aile kavramı, en yalın hâliyle “kan bağı, evlat edinme veya evlilik gibi yasal ve toplumsal bağlarla birbirine bağlı olan, çoğunlukla ortak bir yaşam alanını paylaşan bireylerden oluşan sosyal bir birim” olarak tanımlanabilir (Olson, Waldvogel & Schlieff, 2019; Karahan ve Duyan, 2019). Bununla beraber, aile yalnızca soy devamlılığı işlevi görmekle kalmayan; aynı zamanda bireylerin toplumsal ve duygusal gelişimlerini derinden etkileyen, kültürel değerlerin, normların ve geleneklerin nesilden nesle aktarılmasına aracılık eden bir yapıdır (Işık, 2023). Tarihin farklı dönemlerinde ve coğrafyalarında ailenin tanımı, işlevi, yapısı ve beklentileri değişiklik göstermiştir. Ancak tüm bu farklılıklara rağmen aile denildiğinde akla gelen ortak unsur, genellikle bireyler arasındaki yakınlık, paylaşım ve destek ağının varlığıdır. Geleneksel olarak “anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile” modeli esas alınsa da günümüzde tek ebeveynli aileler, yeniden evlenme sonucunda oluşan karma (örgülü) aileler, geniş aileler ve hatta farklı kültürel ve sosyal dinamiklerle tanımlanan topluluklar da “aile” kavramı altında değerlendirilebilmektedir. Bu geniş yelpaze, aile tanımının sosyokültürel koşullara göre farklılaşabileceğini göstermektedir (Chambers ve Gracia, 2021).

Ailenin temel işlevleri literatürde oldukça geniş biçimde tartışılmıştır. Bu işlevlerden ilki ve en açık olanı, biyolojik üreme ve neslin devamı işlevidir. Aile, yeni nesillerin dünyaya geldiği ve yetiştirildiği ilk ortamdır. İkinci önemli işlev olan sosyalleşme, çocuğun doğumdan itibaren içinde büyüdüğü ailenin değerlerini, normlarını, dilini ve kültürünü öğrenmesiyle başlar (Kır, 2011). Bu süreç, çocuğun sonraki yaşamında kuracağı tüm sosyal ilişkilerin temelini oluşturur. Ailenin ekonomik iş birliği ve koruma işlevi de tarihten günümüze değişen formlarına rağmen önemini korumaktadır (Lindberg, 2019). Bireyler, aile içinde sadece maddi ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda fiziksel ve duygusal güvenlik ihtiyaçlarını da giderir (Hallaç ve Öz, 2014). Son olarak, duygusal doyum ve bağlılık işlevi, aile üyelerinin birbirlerine sevgi, ilgi, destek sağladıkları ve zorlu yaşam koşullarıyla beraber başa çıktıkları bir ortam yaratır (Duyan, 2023). Tüm bu açılardan bakıldığında ‘aile bütünlüğü’ kavramı ön plana çıkmaktadır.

Aile bütünlüğü, temel olarak, ‘ailenin fiziksel, psikososyal ve ekonomik açılardan birlikte var olma durumunu sürdürmesi’ şeklinde tanımlanabilir (Şahin, 2019). Aile üyelerinin (anne, baba, çocuklar ve geniş aile üyeleri) bir arada yaşaması, birbirlerine karşı yükümlülük ve sorumluluklarını yerine getirmesi, aile bütünlüğünün temel göstergeleridir (Karagöz, 2015). Bu kavram, aile bireylerinin aynı konutu paylaşmasından öte; duygusal açıdan birbirlerine bağlılıklarını, ortak bir gelecek kurgusuna sahip olmalarını ve sosyal, ekonomik, hukuki hak ve ödevlerini ortak bir çerçevede yerine getirmelerini kapsar (Kılıçoğlu ve Aral, 2018). Aile üyeleri arasında sevgi, saygı ve güvenin varlığı, aile bütünlüğünün temel yapı taşlarıdır. Aynı zamanda, ailenin toplum içindeki konumu, yasal koruma mekanizmalarına erişimi ve ekonomik koşulları da bütünlük algısının oluşmasında etkilidir (Küçükşen, Toptaş ve Çetin, 2023). Aile bütünlüğü çeşitli boyutlarda incelenebilir. Bunlar fiziksel, psikososyal ve ekonomik boyutlar olarak ele alınabilir.

2.1. Aile Bütünlüğünün Fiziksel Boyutu

Aile bütünlüğünün en görünür bileşeni fiziksel birliktelik veya yakınlıktır. Bu boyut en temel anlamıyla, ‘aynı çatı altında’ veya kolayca bir araya gelebilecek kadar yakın mesafelerde yaşayan bireylerin kurduğu somut birlikteliğe işaret eder (Kasapoğlu ve Karkıner, 2011). Modern hukuk sistemleri, ailenin korunması ve aile bütünlüğünün sağlanması için çeşitli düzenlemeler içerir. Evlilik, ebeveynlik, boşanma, velayet, nafaka ve evlat edinme gibi konular yasal çerçeveye oturtularak, hem aile üyelerinin hak ve yükümlülükleri belirlenir hem de aile içi ilişkiler hukuki güvence altına alınır (Ateş, 2019). Çoğunlukla aynı evde veya yakın mesafelerde yaşayan aile üyeleri, günlük etkileşimleri sayesinde birbirlerinin yaşamına doğrudan katkıda bulunur ve bu etkileşim, aile içi dayanışmayı pekiştirir (Akın, 2019).

Aile bütünlüğünün fiziksel boyutunun en temeli ailenin hukuki bağlamıyla ilişkilidir. Hukuki düzenlemelerin temel amacı, aile üyelerinin haklarını korumak ve ailedeki dayanışmayı sürdürmek için

gerekli mekanizmaları sağlamaktır. Boşanma, velayet anlaşmazlığı veya miras konuları gibi uyuşmazlıklarda dahi, çocuğun yüksek yararı ve aile birliğinin korunması genellikle öncelikli ilkeler olarak kabul edilir. Anayasal güvenceler bu açıdan önemlidir (Ünsal, 2022). Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de aile, Anayasa ile korunan bir kurumdur. Anayasa’da aile, toplumun temel birimi olarak tanımlanır ve devletin aileyi korumakla yükümlü olduğu ifade edilir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, md. 41). Uluslararası sözleşmeler kapsamında, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) gibi birçok uluslararası metin, aile yaşamının korunmasını ve aile bütünlüğüne saygıyı öngörür. Göç ve mülteci hukuku çerçevesinde de aile bütünlüğünün korunmasına yönelik düzenlemeler mevcuttur. Örneğin, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na (YUKK) (2013) göre, "aile birleşimi, yabancıların Türkiye’de yaşayan aile üyeleriyle bir araya gelmesini sağlamayı amaçlar" (md. 34).

Aile bütünlüğünün fiziksel boyutunda yerleşim düzeni oldukça önemli bir yerde bulunmaktadır. Aile üyelerinin aynı konutta yaşaması veya birbirlerine yakın mesafelerde oturması, fiziksel bütünlüğün temel unsurlarından biridir. Ancak savaş ya da afet gibi zorunlu göç durumlarında aile üyelerinin birbirinden kopması, bu bütünlüğü derinden sarsar. Göç edilen bölgede yeni bir düzen kurmak, barınma imkânı sağlamak ve aile bireylerini yeniden bir araya getirmek ise genellikle zorlayıcı bir süreçtir (Şen, 2012; Aslan ve Güngör, 2019). Fiziksel boyut kapsamında ailenin yaşadığı evin konumu (merkeze yakınlık, sosyal imkânlar), toplu taşıma imkânları, çocukların okula veya ebeveynlerin iş yerine ulaşım süresi gibi etkenler, ailenin birlikte geçirdiği zaman miktarını ve bu zamanın kalitesini belirler. Benzer biçimde, ailenin yaşadığı konutun fiziksel özellikleri (oda sayısı, mahremiyet alanları, ortak kullanım alanları vb.) aile içi etkileşimi ve ilişki dinamiklerini doğrudan etkiler (Engin, 2021). Ekonomik yetersizlikler nedeniyle dar veya kalabalık mekânlarda yaşamak, aile içinde stresi ve çatışmayı tetikleyebilir (Çetin, 2012). Öte yandan kentleşme, iş imkânları, eğitim fırsatları ve daha iyi yaşam standartları arayışı, aile üyelerinin farklı şehirlere veya ülkelere göç etmesine yol açabilir ve özellikle geniş aile yapılarında fiziksel bütünlüğü bozabilir (Şeker ve Direkçi, 2024). Buna karşılık, yeterli yaşam alanına ve uygun konut koşullarına sahip olmak, bireylerin özel ihtiyaçlarını karşılamalarına imkân tanıyarak aile içi ilişkileri destekler (Ünsal Gülmez ve Ulusu Uraz, 2011).

Ailenin fiziksel bütünlüğünde ‘kriz durumlarında erişim’ öne çıkan diğer unsurlardan biridir. Fiziksel yakınlık, özellikle ani kriz durumlarında (hastalık, afet, ekonomik problemler vb.) aile üyelerinin birbirlerine hızlıca ulaşabilmesini ve gerekli desteği sunabilmesini kolaylaştırır (Özbay ve Aydoğan, 2012). Örneğin bir sağlık sorununda, aile bireyleri aynı şehirde veya semtte yaşadıkları için hastaneye ya da evde bakıma ihtiyaç duyan kişinin yanına kısa sürede yetişebilirler (Aktaş, 2003). Benzer şekilde, afetler (deprem, sel, yangın vb.) söz konusu olduğunda, aynı mahallede veya binada yaşayan akrabalar birbirinin güvenliğinden haberdar olabilir, konut ya da erzak paylaşımı yaparak acil ihtiyaçları karşılayabilir. Ekonomik krizler veya iş kaybı gibi durumlarda da aile üyelerinin coğrafi yakınlığı, geçici süreyle maddi yardımlaşmayı veya iş bulma süreçlerinde karşılıklı destek sunmayı mümkün kılar (Özbay ve Aydoğan, 2013).

2.2. Aile Bütünlüğünün Ekonomik Boyutu

Aile bütünlüğünün ekonomik boyutu, aile bireylerinin geçim kaynaklarının sağlanması, gelirlerin paylaşımı ve maddi dayanışmanın sürdürülmesiyle doğrudan ilişkilidir. Aile üyelerinin kendi aralarında kurdukları ekonomik iş birliği, aile bütünlüğünü korumada hem güçlendirici hem de zorlayıcı bir faktör olabilir. Özellikle göç, işsizlik, düşük gelir düzeyi gibi durumlar, aile fertlerinin birlikte hareket etmesini gerektiren etmenler olarak ortaya çıkar (Baş vd., 2017). Aile üyelerinin ortak bir ekonomik düzlemde hareket etmesi, geçim kaynaklarının paylaşımı ve karşılıklı maddi destek bu kapsamda değerlendirilebilir (Karasu, 2021). Zorunlu göç veya gönüllü yer değiştirme, aile üyelerinin mesleklerini devam ettirmesini veya gelir düzeylerini korumasını zorlaştırabilir (Kaypak ve Bimay, 2016). Dil bariyeri, mesleki yeterliliklerin tanınmaması, bürokratik engeller gibi faktörler, aile içinde maddi sıkıntı ve belirsizliklere yol

açarak ekonomik yönden aile bütünlüğünü tehdit edebilir (Özmete ve Arslan, 2018). Bu yönüyle temel ihtiyaçların karşılanması da aile bütünlüğünün korunmasında önemlidir. Aile içinde kazanılan gelir, barınma, beslenme, eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaçları karşılamak için kullanılır (Şirin, 2014). Gelirlerin ortak havuzda toplanması ve sorumlulukların eşit veya adil biçimde paylaşılması, aile bütünlüğünü pekiştirebilir. Ailenin toplam geliri ve giderleri, beraber yapılan bir planlama sonucunda yönetilirse maddi sıkıntılardan kaynaklanan çatışmalar genellikle azalır. Örneğin, kısıtlı bütçenin paylaştırılmasında aile fertlerinin birbirine danışarak hareket etmesi, dayanışma duygusunu artırır (Turğut, 2017).

Aile üyelerinin hangi koşullarda ve nasıl çalıştığı, genel gelir düzeyini belirlediği gibi aile içindeki iş bölümünü ve rollerin dağılımını da doğrudan etkiler. Geleneksel olarak tek kazanç sağlayıcının baba olduğu aile modellerinden, kadınların ve hatta gençlerin de ekonomik sürece dahil olduğu modellere geçiş, aile bütünlüğü üzerinde farklı dinamikler doğurabilir (Akbaş, 2013; Kalaycıoğlu, Çelik ve Beşpınar, 2010). Gelir getirici işler dışında, evin bakımından çocukların veya yaşlıların sorumluluğuna kadar uzanan ücretsiz emek de aile ekonomisinin önemli bir parçasıdır. Bu emeğin tek bir bireyin sorumluluğunda toplanması hem fiziksel hem de psikolojik açıdan fazla yük yaratabilir ve aile içi gerilimi artırabilir (Soysal, 2021; Arslan, 2020).

Aile bütünlüğü açısından kriz dönemlerinde ekonomik dayanışma oldukça önemlidir. Özellikle işsizlik, ekonomik kriz, iflas, pandemi veya göç sürecinde iş bulamama, gelir kaybı yaşama gibi durumlarda aile üyelerinin birbirine sunduğu maddi destek, aile bütünlüğü açısından kritik önem taşır (Boss, 2024). Bir aile ferdi işsiz kaldığında, diğerlerinin devreye girerek ortak geliri dengede tutması ya da tasarruflardan yararlanılması, krizin etkisini hafifletebilir (Friedline, Chen ve Morrow, 2021). Geniş aile veya akraba çevresinden borç almak, geçici konut paylaşımı yapmak veya komşularla dayanışma halinde olmak, geçiş dönemlerinde aileyi ayakta tutan mekanizmalar arasındadır. Göçmen ailelerde de sıklıkla görülen 'hemşehri dayanışması' bu süreçlerde devreye girebilir (Aksürmeli ve Sağlam, 2021). Buna ek olarak, sosyal yardım, aile destek programları, barınma yardımları gibi devlet politikaları ailelerin acil ekonomik ihtiyaçlarını gidermeye yardımcı olabilir. Bu tür destekler, özellikle düşük gelirli veya göçmen ailelerde bütünlüğün korunmasına önemli katkı sunar (Şentürk, 2008; Bozkurt ve Gülerce, 2024).

2.3. Aile Bütünlüğünün Psikososyal Boyutu

Aile bütünlüğü, yalnızca fiziksel veya ekonomik çerçevede değerlendirilebilecek bir olgu değildir. Aynı derecede önemli olan bir diğer boyut da psikososyal boyuttur. Psikososyal boyut, bireylerin psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını bütüncül bir şekilde ele alarak hem aile içindeki dinamikleri hem de ailenin dış dünya ile kurduğu ilişkiyi kapsar (Durğun, 2016). Bu boyutu iyi anlamak, aile üyelerinin birbirlerine karşı gösterdikleri sevgi, destek, güven ve empati gibi değerlerin yanı sıra toplumsal normlarla etkileşimini de açıklamayı mümkün kılar. Aile, bireyin gelişim sürecinde genellikle en temel duygusal kaynağı temsil eder. Sevgi, ilgi, saygı ve güven duygularının aile içinde sağlıklı bir şekilde yaşanması hem yetişkinlerin hem de çocukların psikolojik açıdan iyilik hallerine önemli katkılar sunar (Kayma, Uğurlu ve Büyükbodur, 2022). Özellikle çocukluk çağında, ebeveynlerle kurulan yakın duygusal bağ (güvenli bağlanma), ilerleyen yaşlarda kurulan sosyal ilişkilerin temelini oluşturur (Ghahvehchi-Hosseini ve ark., 2021). Sağlıklı aile ilişkileri içerisinde büyüyen çocukların öz güveni, duygu düzenleme becerileri ve sosyal iletişim kabiliyetleri daha yüksek olma eğilimindedir (Yıldırım, 2015). Empati ve karşılıklı anlayış da bu bağlamda oldukça önemlidir (Yağcı, Doğan ve Sezgin, 2021). Aile üyelerinin birbirlerinin duygu ve düşüncelerine anlayış göstermesi, kriz anlarında daha güçlü bir tutum sergilemelerine yardımcı olur. Empati, aile içi çatışmaları azaltır ve çözüm sürecini kolaylaştırır (Karagüven ve Hülya, 2015). Bu açıdan birlikte vakit geçirme, duygu ve düşünceleri paylaşma gibi aktiviteler aile üyelerinin birbirine olan güven bağını pekiştirir. Bu rutinlerin ihmal edilmesi veya kısıtlanması, aile içinde yalnızlık, dışlanmışlık veya duygusal kopukluk hissine yol açabilir (Kılıç, 2015).

Günlük yaşam ritüelleri ve paylaşılan aktiviteler aile bütünlüğünün psikososyal boyutu açısından oldukça önemlidir. Ortak kullanım alanları (mutfak, oturma odası vb.) ve paylaşılan gündelik ritüeller

(yemek saatleri, hafta sonu aktiviteleri) yoluyla aile üyelerinin birbirleriyle teması sürdürmesi psikososyal boyutta değerlendirilebilir. Bu durum aile üyelerinin sadece aynı mekânı paylaşmalarını değil, aynı zamanda birbirleriyle düzenli ve nitelikli etkileşim kurmalarını sağlar. Aile üyelerinin birbirlerinin ilgi alanlarına ve becerilerine saygı duyarak ortak uğraşlar planlaması, evdeki sorumlulukların paylaşımı (örneğin temizlik, alışveriş, yemek hazırlığı gibi) ve önemli günlerin (doğum günleri, yıl dönümleri, bayramlar vb.) birlikte kutlanması, ortak yaşam kültürünü besleyen unsurlardır (Aslantürk, Kesen ve Daşbaşı, 2020). Bu etkinlikler, aile üyeleri arasında empati ve karşılıklı anlayış geliştirmeye de yardımcı olur. Öte yandan, çalışma/okul saatleri veya farklı programlar nedeniyle ortak zaman dilimlerinin kısıtlı olması, aile bireylerinin birbirlerine ayırdıkları süreyi azalttığı için fiziksel yakınlığa rağmen duygusal mesafeyi artırabilir (Şahin, Coşgun ve Kılıç, 2017). Bu nedenle, aile içi bağların canlı tutulması, aile bütünlüğünün korunmasında önemli rol oynar.

Kimlik, roller ve aidiyet aile bütünlüğünün kilit unsurları arasında bulunmaktadır. Aile, bireyin kimliğini inşa ettiği ilk sosyal çevredir. Burada kazanılan değerler, alışkanlıklar ve tutumlar, kişinin yaşam boyu taşıdığı kimliğin temel taşlarını oluşturur. Aile değerleri ve normlar bunların başında gelmektedir. Her ailenin kendine özgü değer sistemi ve kuralları vardır (Aluş ve Selçukkaya, 2015). Bu değerler, aile üyelerinin kendilerini tanımlama biçimini ve toplumsal ilişkilerini şekillendirir. Aile, kuşaktan kuşağa kültürel ve geleneksel mirasın aktarıldığı başlıca kanaldır (Pourrezaee ve ark., 2024). Yemek kültürü, bayram ritüelleri, dil ve dinî gelenekler gibi unsurlar, aile üyelerinin aidiyet duygusunu kuvvetlendirir. Toplumsal kabul ve roller burada ayrıca önem taşımaktadır (Aluş, 2015). Aile içerisinde benimsenen rol modeller (ebeveyn, kardeş/abi/abla, büyükanne/büyükbaba vb.) ailenin işlevselliğinin sağlanmasında etkili olmaktadır.

Aile bütünlüğünde psikososyal boyutun temel bileşenlerinden biri de aile içinde kullanılan iletişim yöntemleri ve çatışma yönetimidir. İletişim hem duyguların hem de ihtiyaçların aktarılmasında kritik önemdedir. Bu kapsamda açık ve saygılı iletişim ön plana çıkmaktadır. Duyguların, isteklerin ve sorunların açıkça ifade edilebildiği ailelerde, çatışmalar daha kolay çözüme kavuşur (Mikaeili, Salmani ve Sharei, 2023). Katı veya otoriter bir iletişim tarzı, aile bireylerini içine kapanmaya veya tepki olarak agresif tutumlar geliştirmeye itebilir. Bununla ilişkili olarak aktif dinleme ve geri bildirim mekanizmaları etkili olmalıdır. Aile üyelerinin birbirlerini dinlerken göz teması kurması, sorular sorması ve duyduğunu onaylaması (ya da farklı görüş belirtmesi), güven ve yakınlık duygusunu artırır (Ma vd., 2023). Bu yöntem, aile üyelerinin birbirlerini daha iyi anlamalarına imkân tanır. Her ailede zaman zaman çatışmalar yaşanabilir; önemli olan çatışmanın nasıl yönetildiğidir. Öfke kontrolü, uzlaşma, ara bulma gibi beceriler, psikososyal açıdan güçlü ailelerde daha sağlıklı biçimde ortaya çıkar (Camadan, Karataş ve Bozali, 2017).

Aile üyelerinin bakım sorumluluklarını dengeli olarak üstlenmeleri, özellikle yaşlılık, engellilik, hastalık veya çocuk bakımı gibi özel gereksinimlerin olduğu durumlarda, aile içi psikososyal bütünlüğü güçlendiren faktörlerden biridir (Liu vd., 2022). Bu süreçte, bakım veren aile üyesinin gösterdiği özveri ve empati, bakım alan kişinin yalnız olmadığını ve değer gördüğünü hissetmesine yardımcı olurken, aynı zamanda aile içinde "biz bilinci"ni pekiştirir (Yang vd., 2022). İş bölümü ve sorumluluk paylaşımıyla her aile üyesinin bakım sürecine katılması hem fiziksel hem de duygusal yükün dağılmasını sağlar; aksi halde tek bir kişinin uzun süreli bakım görevi nedeniyle tükenmişlik veya depresyon riski ortaya çıkabilir (Oğlak, 2017). Aile üyeleri arasında sorumlulukların paylaşıldığı bakım süreci, yalnızca bir zorunluluk değil, aile üyeleri arasındaki anlayış, fedakârlık ve yardımlaşma duygularını besleyen bir deneyime dönüşür.

Yaşamın doğal akışı içinde her aile, hastalık, işsizlik, kayıp, afet veya göç gibi beklenmedik ve zorlayıcı durumlarla karşılaşabilir. Ailedeki psikososyal dayanışma, bu tür krizlere verilen yanıtı ve sorun çözme becerisini doğrudan etkiler (Öztürk ve Derin, 2020). Bu noktada ailede duygusal destek mekanizmaları önemli bir işlev göstermektedir. Aile üyeleri, kriz anlarında dayanışma içinde olarak, çözüme yönelik iş birliği yaparak ve pratik yardımlarda bulunarak toparlanma sürecini hızlandırabilir (Bian, Jin ve Zhang, 2024). Özellikle göç, savaş veya ciddi kayıplarla karşılaşan ailelerde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve depresyon görülme riski artar (Derin, 2020). Bu süreçte aile içi iletişimin ve dayanışmanın

güçlü olması, bireylerin yaşadıkları olumsuzlukları daha sağlıklı şekilde aşmalarına destek olur (Daniels ve Bryan, 2021).

Psikososyal boyut, aile üyelerinin birbirleriyle olan ilişkilerinin yanı sıra toplumla kurdukları etkileşimi de kapsar (Karasu, 2021). Ailenin sosyal çevreye katılımı, komşuluk ilişkileri, akrabalık bağları ve sosyal etkinlikler, ailenin dış dünya ile ilişkisini şekillendirir (Arslan, 2021). Bu noktada toplumsal ağların olması, sosyal sermayenin gelişmesi ve destek almak önemlidir (Cankurtaran, Akoğlu ve Sakarya, 2020). Aile, yaşadığı çevrede sosyal ağlara sahipse (arkadaşlar, komşular, dernekler, okullar vb.), genellikle ihtiyaç duyduğu anlarda yardım alabilir (Aslan, 2016; Duh-Leong ve ark., 2021). Bu etkileşim, ailenin psikososyal bütünlüğünü doğrudan etkiler (Lei ve Kantor, 2022). Benzer biçimde aile üyelerinin inanç ve kültürel pratikleri paylaştığı törenlere, kutlamalara veya geleneksel etkinliklere birlikte katılması hem aile bütünlüğünü hem de toplumsal entegrasyonu güçlendirir (Lee ve Lee, 2021).

3. Göç ve Aile Bütünlüğü

Göç, tarih boyunca insan topluluklarının farklı coğrafyalara, kültürlere ve yaşam koşullarına uyum sağlama süreci olarak görülmüştür. Bu süreç, bazen ekonomik fırsatlar ve daha iyi yaşam şartları arayışıyla gönüllü; bazen ise savaş, afet, siyasi baskı gibi nedenlerle zorunlu olarak gerçekleşir. Her iki durumda da göçmen aileler, fiziksel mesafelerin yanı sıra hukuki ve ekonomik belirsizliklerle baş etmek zorunda kalır. Göçün bu çok boyutlu yapısı, aile bütünlüğünü korumayı zorlaştırabilir; ancak aynı zamanda aile üyelerinin dayanışmayı geliştirmesini de sağlayabilir (Özkan, 2019). Bu açıdan bakıldığında göç sürecinin aile bütünlüğü üzerindeki çok boyutlu etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler göç sırasında ve sonrasında görülebilir. Tablo 1’de bu etkiler ele alınmaktadır.

Tablo 1. Göç Sürecinin Aile Bütünlüğü Üzerindeki Çok Boyutlu Etkileri²

	Göç Sırasında Karşılaşılan Zorluklar	Göç Sonrası Etkiler	Başa Çıkma Mekanizmaları
Fiziksel boyut	- Ayrılma ve yer değiştirme sürecinde bölünme - Yolculuk sırasında sağlık riskleri - Kötü yaşam koşulları - Barınma güvencesi kaybı	- Aile bireylerinin farklı ülkelerde ya da şehirlerde yaşamak zorunda kalması - Entegrasyon zorlukları - Sağlık hizmetlerine yetersiz erişim - Yeni barınma alanlarında güvenlik endişeleri - Hukuki statü belirsizliği - Sınır dışı edilme korkusu - Uzun süren oturma ve vatandaşlık süreçleri - Aile birleşimi süreçlerinin karmaşıklığı	Aile birleşimi programları, diaspora ağları, yerel topluluk destekleri, hukuki danışmanlık hizmetleri
Ekonomik boyut	- İşsizlik - Maddi kayıplar - Temel ihtiyaçlara erişimde zorluk - Çalışma izni sorunları	- Düşük gelir seviyeleri - İstihdam sorunları - Çocuk işçiliği riski - Kayıt dışı istihdam - Aile içi ekonomik yük dengesizliği - Ekonomik stresin aile içi ilişkilere olumsuz etkisi	Meslek edindirme programları, mikro krediler, sosyal yardımlar, çalışma izinleri ve girişimcilik destekleri, finansal okuryazarlık programları
Psikososyal boyut	- Travmatik yaşam olayları - Sosyal izolasyon - Ayrılmak kaygısı - Aile üyeleri arasındaki bağların zayıflaması	- Yeni sosyal çevreye uyum zorlukları - Ruh sağlığı sorunları - Aile içi çatışmalar - Sosyal dışlanma - Göç edilen yerde sosyal destek mekanizmalarının eksikliği - Yeni sosyal ilişkiler kurma zorlukları	Psikososyal destek programları, aile danışmanlığı hizmetleri, sosyal entegrasyon projeleri, topluluk merkezleri

² Tablo 1 yazarlar tarafından oluşturulmuştur.

3.1. Göçün Aile Bütünlüğü Üzerindeki Fiziksel Etkileri

Göç, aile sisteminin fiziksel bütünlüğünü doğrudan etkileyen bir süreçtir ve barınma, coğrafi birliktelik, yaşam koşulları ve güvenlik gibi temel unsurlarla yakından ilişkilidir. Göç öncesinde, aile üyeleri genellikle aynı evde ya da birbirine yakın bölgelerde yaşar ve bu durum, aile bireylerinin fiziksel olarak bir arada kalmalarını sağlar. Günlük rutinlerin devam etmesi, çocukların eğitim alması, sağlık hizmetlerinden faydalanma ve komşuluk ilişkileri gibi unsurlar, aile içi dayanışmayı destekleyen önemli faktörlerdendir. Ancak göç etme kararıyla birlikte bu durum bozulabilir ve aile bireyleri fiziksel olarak ayrılma riskiyle karşı karşıya kalabilir. Aileler, göç sürecinin başında genellikle bütün bireyleri bir arada tutmayı hedefler. Ancak, ekonomik koşullar, barınma sorunları veya hukuki süreçler gibi nedenlerle aile üyeleri farklı şehirlere/ülkelere yerleşmek zorunda kalabilir (Turhanoglu, 2024). Uzun süreli ayrılıklar, fiziksel mesafenin artmasıyla birlikte yüz yüze iletişim imkanlarını azaltır ve aile içindeki rollerin yeniden biçimlenmesine neden olabilir. Çocuklar ebeveynlerinden ya da kardeşlerinden uzak büyüyerek yalnızlık hissedebilir ya da ebeveynler, çocuklarının gelişim sürecini uzaktan takip etmekte zorlanabilir. Ailelerin yeniden bir araya gelmesi, vize kısıtlamaları, oturma izinleri, ekonomik yetersizlikler ve karmaşık bürokratik süreçler nedeniyle uzun bir zaman alabilir (Arslan, 2023). Bazı göç alan ülkelerin aile birleşimi kuralları katı olup, uzun bekleme süreleri ve ek yasal engeller getirebilir (Çunkuş, Yiğitoğlu ve Akbaş, 2019). Teknolojik gelişmeler, çevrimiçi görüşme imkanları ve sosyal medya kullanımı gibi yöntemlerle aile bireyleri arasındaki etkileşim artırılabilir.

Göç sürecinde, aile bireylerinin fiziksel bütünlüğü ciddi şekilde sarsılabilir. Bazı durumlarda göç planlı ve kontrollü ilerlese de, zorunlu göç vakalarında (savaş, afet, siyasal baskı vb.) aile üyeleri ani yer değiştirmeler, travmatik ayrılıklar ve tehlikeli yolculuklarla karşılaşabilir (Demir, 2023). Göç yolculuğu boyunca uygun barınma alanlarının olmaması, yetersiz beslenme, hijyen eksikliği ve hastalık riski gibi sorunlar, aile bireylerinin sağlığını tehdit eden önemli faktörlerdendir. Ayrıca, insan kaçakçılığı ağlarının varlığı, sınır geçişlerinde yaşanan güvenlik problemleri ve belirsizlik hali, ailelerin bütünlüğünü fiziksel açıdan tehdit eden unsurlar arasındadır (Mavi, 2022).

Göç sonrası dönemde, aile bireylerinin fiziksel olarak yeniden bir araya gelme olasılığı, göç edilen ülkenin sosyal politikalarına, ekonomik koşullarına ve aile birleşimi programlarına bağlıdır. Göçmen aileler, ekonomik zorluklar nedeniyle sağlıklı barınma alanlarında yaşamak zorunda kalabilir (Alpago ve Alpago, 2021). Marjinalleşen mahallelerde barınma, temel hizmetlere erişimi zorlaştırabilir ve ailelerin fiziksel bütünlüğünü korumasını güçleştirebilir (Çalışkan ve Demirkol, 2023). Bununla birlikte, aile bütünlüğünü fiziksel olarak yeniden sağlamak için çeşitli başa çıkma mekanizmaları mevcuttur. Aile birleşimi programları, göçmenlerin aile bireyleriyle aynı ülkede yaşamasını sağlamaya yönelik olarak uygulanabilir. Diaspora toplulukları ve sivil toplum kuruluşları, barınma ve güvenlik konularında destek sağlayarak göçmen ailelerin bütünlüğünü korumalarına yardımcı olabilir. Uzun vadede, ailelerin fiziksel bütünlüğünü koruyabilmesi için göçmen haklarını güçlendiren sosyal politikaların ve hukuki düzenlemelerin hayata geçirilmesi gereklidir (Karataş ve Barut, 2021).

3.2. Göçün Aile Bütünlüğü Üzerindeki Ekonomik Etkileri

Göç, ailelerin ekonomik yapısını genellikle köklü bir şekilde değiştiren bir süreçtir. Gelir düzeyi, iş güvencesi, mesleki uyum, yaşam maliyetleri ve sosyal güvenlik sistemlerine erişim gibi pek çok faktörü kapsar. Göç sırasında, işsizlik, maddi kayıplar ve ekonomik bağımlılığın artması gibi sorunlar ortaya çıkabilir (Doğan, 2022). Göç eden bireyler, çalışma izinleriyle ilgili bürokratik engellerle karşılaşabilir ya da diplomalarının denkliği olmadığı için kendi mesleklerinde iş bulamayabilir. Bu durum, aile içinde gelir eşitsizliğine yol açarak stresin artmasına neden olabilir. Düşük gelir seviyeleri, göçmen aileleri daha düşük yaşam standartlarına zorlayabilir ve sosyal dışlanma riskini artırabilir (Ünal ve Gedik, 2022). Ayrıca, çocuk işçiliği riski gibi sorunlar, göçmen ailelerde ekonomik sıkıntılarla doğrudan ilişkili olabilir (Aytaç ve Kılınç, 2021).

Göç sonrası dönemde, göçmen ailelerin ekonomik koşulları genellikle göç ettikleri ülkenin istihdam politikalarına, sosyal güvenlik sistemlerine erişimlerine ve mesleki uyum süreçlerine bağlıdır (Ünsal, 2022). Bazı göçmenler kayıt dışı çalışmak zorunda kalırken, düşük maaşlı ve güvencesiz işlerde çalışmak durumunda kalan bireyler, aile ekonomisini yeterince destekleyemeyebilir. Bu durum, uzun vadede aile bireyleri arasındaki ilişkileri olumsuz etkileyebilir. Ayrıca, göçmen aileler için sosyal yardımlara erişimde yaşanan bürokratik engeller, ekonomik sorunları daha da derinleştirebilir (Özmete ve Arslan, 2018). Dünya çapında göçmen ailelerde kayıt dışı çalışma yaygındır (Güler, 2021). Yasal izinleri olmayan göçmenler, daha düşük ücretlerle ve kötü çalışma koşullarında istihdam edilmekte ve bu durum, sağlık ve sosyal güvence yoksunluğunu da beraberinde getirmektedir (Samanlı, 2024). Öte yandan, akraba veya hemşehri dayanışması gibi geleneksel mekanizmalar, ailenin güçlenmesini sağlayabilir. Göçmen mahalleleri veya sivil toplum kuruluşları (STK) destekleri de hem iş bulma hem de sosyal uyum sürecinde yardımcı olabilir. Bununla beraber, göçmen ailelerin ekonomik uyumunu destekleyen çeşitli başa çıkma mekanizmaları mevcuttur. Meslek edindirme programları, mikro krediler, sosyal yardımlar ve girişimcilik destekleri, göçmenlerin ekonomik bağımsızlığını kazanmasına yardımcı olabilir (Güney ve Cengiz, 2023). Sonuç olarak, göçün ekonomik boyutu, ailelerin gelir düzeyini, iş güvencesini ve sosyal güvenlik sistemlerine erişimini doğrudan etkileyerek aile bütünlüğü üzerinde büyük bir baskı oluşturabilir. Ancak, etkili sosyal politikalar, mesleki eğitim programları ve ekonomik destek mekanizmalarıyla göçmen ailelerin ekonomik bütünlüğünü koruması ve güçlendirmesi mümkün olabilir.

3.3. Göçün Aile Bütünlüğü Üzerindeki Psikososyal Etkileri

Aile bütünlüğünün psikososyal boyutu, göçmen ailelerde yer değiştirme sürecinin beraberinde getirdiği psikososyal problemlerin aile içi dinamikleri nasıl şekillendirdiğini ifade etmektedir. Göç sürecinde yaşanan belirsizlikler, travmatik yaşam olayları ve ayrılıklar, aile üyelerinin ruh sağlığını ciddi biçimde etkileyebilir. Aileler savaş, şiddet, baskı ve ekonomik zorluklar gibi zorlayıcı faktörlerle karşılaşmaktadır. Bu durum aile üyelerinde kaygı, güvensizlik ve travma sonrası stres semptomlarına yol açabilir (Buz ve Dikmen, 2021). Ebeveynlerin aynı anda barınma, işsizlik, sağlık ve eğitim hizmetlerine erişememe ve bürokratik engellerle mücadele etmek zorunda kalmaları, ebeveyn-çocuk iletişimini zayıflatır ve aile içi ilişkilerde duygusal mesafeyi artırabilir. Bu bakımdan, psikososyal destek hem bireylerin hem de ailenin bütünlüğünün korunmasında büyük rol oynar (Baş vd., 2017).

Göç öncesi, sırası ve sonrasında TSSB ve depresyon gibi ruh sağlığı sorunları yaygın olarak görülmekte; savaş, şiddet veya ani yer değiştirme gibi zorunlu göç durumlarında hem yetişkinler hem de çocuklar ciddi biçimde etkilenebilmektedir (Almış, 2022). Göçmenler yeni bir ülke veya kültüre adapte olmaya çalışırken sosyal izolasyon, dil bariyerleri ve ayrımcılık gibi sorunlarla da karşılaşabilirler (Kelebek-Küçükarslan ve Topçuoğlu, 2024). Bu etkenler, aile içi dayanışmayı zorlaştırdığı gibi, aile bireylerinin birbirine karşı duyduğu güven ve empati duygusunu da zayıflatır. Öte yandan, aile içi iletişimin ve dayanışmanın güçlü olması ruh sağlığı açısından olumsuz etkileri azaltır; güçlü bir psikososyal bütünlük, yeni ortama daha kolay uyum sağlanmasına katkıda bulunur (Gülmez ve Öztürk, 2018). Aile bireyleri, kendi içlerinde empati ve dayanışmaya dayalı bir iletişim kurduklarında, çocukların ve yetişkinlerin farklı kültürel ortamlara adaptasyonu kolaylaşır (Apak ve Artan, 2024). Buna ek olarak, akraba, arkadaş, komşu veya STK'lar gibi dış sosyal destek mekanizmalarından yararlanmak, göçmen ailelerde duygusal yükü paylaştırarak yalnızlık ve çaresizlik duygusunu azaltabilir (Ateş vd., 2023). Böylece aile içinde paylaşımın yüksek olduğu, rolleri ve sorumlulukları net biçimde tanımlanmış, güven duygusunun korunduğu bir ortam oluşur. Bu tür sosyal destek ağları aynı zamanda kültürel kimliği ve gelenekleri korumaya yardımcı olarak, aile üyelerinin göç edilen yerde yabancılık hissetmesini engeller ve psikososyal uyumu kolaylaştırır (Ayyıldız ve Karataş, 2022). Sonuç olarak, psikososyal açıdan güçlü bir aile yapısı, göç sürecinin getirdiği stres ve belirsizliklerle başa çıkmayı kolaylaştırır ve aile bütünlüğünü pekiştirir. Göç sürecinde yaşanan zorluklara rağmen, aile üyelerinin duygu ve düşüncelerini özgürce paylaşabildiği, destekleyici bir iletişim modelinin benimsendiği ve sosyal destek mekanizmalarının aktif

kullanıldığı ailelerde, göçün olumsuz psikososyal etkileri minimize edilebilir (Süleymanlı vd., 2024). Bu nedenle, göç politikalarının ve sosyal hizmet uygulamalarının yalnızca ekonomik ve fiziksel ihtiyaçlara değil, aynı zamanda psikososyal ihtiyaçlara da kapsamlı bir şekilde odaklanması büyük önem taşır.

4. Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, göç sürecinin aile bütünlüğünü nasıl etkilediğini fiziksel, ekonomik ve psikososyal boyutlarıyla ele almıştır. Fiziksel boyutta, coğrafi ayrılık ve barınma sorunları; aile üyelerinin güvende hissetme ihtiyacını zora sokarken aynı zamanda uzun süreli ayrılıklarla aile içi iletişimi güçleştirmektedir. Yeni bir ülkede veya bölgede uygun konut bulma ve yerleşik bir düzen oluşturma zorluğu, ailelerin birlikte yaşama olasılığını sınırlayabilmektedir. Göçmen ailelerin bir arada kalmasını kolaylaştıracak barınma politikalarının eksikliği ise, fiziksel bütünlüğü tehlikeye atmakta ve aile bireylerinin farklı mekanlarda yaşamalarına sebep olmaktadır. Ekonomik boyutta, işsizlik, ekonomik bağımlılık, kayıt dışı çalışma ve yetersiz gelir gibi sorunlar, aile fertlerinin hem bireysel hem de toplumsal işlevselliklerini düşürerek aile içi ilişkilerde gerginliği artırabilmektedir. Göç edilen coğrafyanın iş piyasasında yaşanan zorluklar, mesleki uyum güçlükleri ve bürokratik engeller, göçmenlerin ekonomik refaha erişimini sınırlandırmakta; bu durum ise barınmadan eğitime, sağlık hizmetlerinden sosyal yaşama kadar pek çok alanda aileyi zorlayan bir döngü yaratmaktadır. Psikososyal boyutta ise göçün, aile üyelerinin ruh sağlığı ve sosyal destek sistemleri üzerinde olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Kültürel uyum sürecindeki belirsizlikler, dil bariyerleri ve ayrımcılık, göçmen ailelerin yalnızca sosyal çevreleriyle değil, aile içi dinamikleriyle de çatışma yaşamalarına yol açabilmektedir. Ayrıca savaş, baskı veya ani yer değiştirme gibi zorunlu göç durumlarında ortaya çıkan travmalar, TSSB ve depresyon gibi ruh sağlığı sorunlarını yaygınlaştırarak aile bütünlüğünü psikolojik açıdan tehdit etmektedir. Ancak tüm bu zorluklara rağmen, aile içi dayanışma, sosyal destek mekanizmalarının etkin kullanımı ve uzun vadeli politikaların geliştirilmesi yoluyla aile bütünlüğü desteklenebilir. Bu kapsamda aşağıda yer alan öneriler sunulabilir:

- Aile bütünlüğünün sağlanmasında aile birleşimi politikalarının geliştirilmesi gereklidir. Göç edilen ülkelerde aile birleşimini kolaylaştıran esnek vize ve oturma izni prosedürleri uygulanabilir. Uzun bekleme sürelerini azaltacak bürokratik düzenlemelerle, aile üyelerinin bir araya gelmesi sağlanabilir. Özellikle mülteci veya geçici koruma statüsünde bulunan ailelerde, aile üyelerinin birlikte başvuru yapmasına ve toplu halde değerlendirilmelerine imkân tanıyan prosedürler geliştirilebilir.
- Göçmen ailelerin fiziksel bütünlüğünün sağlanmasında barınma önemli bir kriterdir. Göçmen ailelerin sağlıklı ve güvenli konutlara erişimini kolaylaştıracak sosyal konut projeleri yaygınlaştırılabilir.
- Göçmen ailelerde ekonomik destek ve istihdam programları aile bütünlüğü açısından önemlidir. Göçmenlere meslek edindirme kursları, dil eğitimi ve girişimcilik destekleri sunarak iş piyasasına entegrasyon kolaylaştırılabilir. Mikro kredi ve sosyal yardım mekanizmaları, ailelerin ani gelir kayıplarından daha az etkilenmesini sağlayacak biçimde yaygınlaştırılabilir. Özellikle kadın göçmenlerin işgücüne katılımını artıracak, çocuk ve yaşlı bakım sorumluluklarını göz önünde bulunduran esnek çalışma modelleri geliştirilebilir.
- Aile temelli sosyal destek ve psikososyal müdahaleler göçmen ailelerde bütünlüğün sağlanmasında önemlidir. Yeni yaşam yerine uyum sürecinde aile içi iletişimi ve etkileşimi güçlendirecek sosyal hizmet uygulamaları danışmanlık, rehberlik ve aile ile çalışma gibi hizmetler çerçevesinde yaygınlaştırılmalıdır.
- Politika düzeyinde aile merkezli yaklaşım, aile bütünlüğünün sağlanmasında esastır. Aile birliği odaklı yasal düzenlemeler bu kapsamda değerlendirilebilir. Yalnızca bireysel değil, ailevi ihtiyaçları da göz önünde bulunduran göçmenlik politikaları oluşturulmalıdır.

Bu öneriler, göçmen ailelerin fiziksel, ekonomik ve psikososyal ihtiyaçlarını dikkate alarak aile bütünlüğünü ve refahını merkeze alan adımlar sunmaktadır. Her ülkenin yasal ve sosyoekonomik yapısı

farklı olmakla birlikte, ailenin bir arada kalabileceği, aile üyelerinin sağlıklı ve onurlu bir yaşam sürdürmesine olanak tanıyan uygulamaların yaygınlaştırılması, göçmenlerin topluma entegrasyonunu hızlandırıp onları daha dayanıklı kılacaktır.

Fon

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde herhangi bir fondan faydalanılmamıştır.

Not

Bu derleme çalışmasında, etik uygunluk ilkelerine riayet edilmiştir. Çalışma kapsamında yalnızca mevcut literatür taranmış olup, herhangi bir popülasyon üzerinde uygulamalı araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle etik kurul onayı gerekmemektedir.

Kaynaklar

- Akbaş, Ö. Z. (2013). Günümüzde Erkeklerin Gözünden Babalık Ve Aile. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 3(2), 297-328.
- Akın, M. H. (2019). Sosyal Etkileşim Ve Sosyal Benlik Kaynağı Olarak Aile. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Aksürmeli, Z. S. T., & Sağlam, S. (2021). Geçim Stratejilerinin Yerlilik ve Göçmenlik Ekseninde İncelenmesi: Gaziantep Örneği. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(2), 790-820.
- Aktaş, A. M. (2003). Kriz Durumlarında Sosyal Hizmet Müdahalesi. *Kriz Dergisi*, 11(3), 37-44.
- Almış, H. (2022). Mültecilerde Ebeveynlerin Karşılaştıkları Zorluklar; Ebeveyn Destek Programları. *Türkiye Klinikleri Social Pediatrics-Special Topics*, 3(3), 106-112.
- Alpago, H., & Alpago, D. O. (2021). Karşılaştırmalı Bir Analizle Göç Ve Entegrasyon: Gurbetçiler Ve Suriyeli Mülteciler Örneği. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 16(1), 95-115.
- Aluş, Y. (2015). Kültürel Ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının Ve Türk Ailesinin Değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
- Aluş, Y., & Selçukkaya, S. (2015). Türk Ailesinde Mutluluk Algısı Ve Değerleri. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 151-175.
- Apak, E., & Artan, T. (2024). Yaşlı Göçmen Olmak Türkiye’de Yaşlı Suriyelilerin Hizmet Alımındaki Konumları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(2), 315-333.
- Arslan, H. M. (2020). Aile Bütünlüğü ve Ekonomik Haklar Açısından İstanbul Sözleşmesi’nin Değerlendirilmesi. *Köprü Dergisi*, 55-74.
- Arslan, K. (2021). Sosyal Hizmet Uygulamalarında Aile Dayanıklılığına Etki Eden Faktörler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(2), 365-374.
- Arslan, N. (2023). Göçmen Kadınların Sağlık Sorunları Üzerine Genel Bir Değerlendirme. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 104-114.
- Aslan, G. G., & Güngör, F. (2019). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 1602-1632.
- Aslan, S. (2016). Türkiye’de Sosyal Sermaye Bileşenlerinden Güven Hakkında Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 17(2), 181-204.

- Aslantürk, H., Kesen, N. F., & Daşbaşı, S. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Aile Aidietinin Aile İlişkileri Açısından İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1579-1598.
- Ateş, D. (2019). Özel Hukukun Bütünlüğü İlkesi ve Medeni Kanun'un 5'inci Maddesinin Aile Hukukundaki Uygulaması. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77(2), 669-696.
- Ateş, M., Canpolat, H. K., Çitçi, Z., Demir, C. Ş., Doğan, B., Ergeshkyzy, A., ... & Karadaş, Y. (2023). Sosyal Uyum Göstergesi Olarak Gaziantep'te Suriyelilerin STK'larının Deprem Sonrasında Kapasite Kullanımları. *International Review of Migration and Refugee Studies*, 4(1), 81-97.
- Avrupa Konseyi. (1950). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- Aydamak, M. Y. (2021). Göçmen Sağlığı Bağlamında Türkiye'deki Suriyelilere Yönelik Sağlık Politikaları. *Journal of Healthcare Management and Leadership*, (1), 36-58.
- Aytaç, Ö., & Kılınç, P. (2021). Emek Sömürsünün Yeni Yüzü: Suriyeli Çocuk İşçiler. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 381-404.
- Ayyıldız, A. A., & Karataş, K. (2022). Göçmen ve Mültecilerin Sosyal Uyum Süreçlerinin Göçmenler Tarafından Kurulmuş Sivil Toplum Örgütü Yöneticilerinin Gözünden Değerlendirilmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 33(3), 913-936.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, H. İ., & Baş, İ. (2017). Göç Eden Ailelerin Sosyo-Kültürel Ve Ekonomik Değişiminin Kadın Ve Çocuk Yaşamına Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1680-1693.
- Bian, Y., Jin, K., & Zhang, Y. (2024). The Association Between Family Cohesion And Depression: A Systematic Review And Meta-Analysis. *Journal of Affective Disorders*. 355, 220-230.
- Bimay, M., & Çetin, E. (2023). Entegrasyon Sürecinde Göçmen Aile Yapısında Yaşanan Değişimler: Batman'daki Suriyeliler Örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(3), 1019-1935.
- Birleşmiş Milletler. (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- Birleşmiş Milletler. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>
- Boss, P. (2024). Family Stress. In *Encyclopedia Of Quality Of Life And Well-Being Research* (Pp. 2422-2429). Cham: Springer International Publishing.
- Bozkurt, V., & Gülerce, H. (2024). Krizde Aile İçi Çatışma Ve Dayanışma. Güncel Gelişmeler Işığında Sağlık Sosyolojisi. (Ed: Kubilay Özer - Gülşen Çetin Aydın). Nobel Yayınları.
- Buz, S., & Dikmen, A. (2021). Zorunlu Göçe Maruz Kalan Bireylerin Psikososyal İyilik Hali. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(1), 227-250.
- Camadan, F., Karataş, Z., & Bozali, S. (2017). Aile İçinde Yaşanan Anlaşmazlıklar: Ebeveynlerin Ve Çocukların Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(64-Ek Sayı), 1510-1530.
- Cankurtaran, Ö., Akoğlu, G., & Sakarya, H. (2020). Güçlenmeyi Güç, Güçsüzlük, Baskı Ve Güç İlişkileri Temelinde Anlamak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1913-1939.
- Chambers, D., & Gracia, P. (2021). *A Sociology Of Family Life: Change And Diversity in Intimate relations*. John Wiley & Sons.

- Çalışkan, A., & Demirkol, A. (2023). Kent Mültecileri Ötekinin Yeni Yüzü Mü? Afyonkarahisar'da Kent Mültecilerinin Yerel Ekonomiye Etkileri. İçinde: (Eds. E. Öz ve İ. Ciğerci). Göç: Sosyoekonomik ve Mali Yansımalar. ss. 125-137. Ekin Yayınları.
- Çetin, İ. (2012). Kentsel Ayrışma Ve Mekânsal Kümelenme Biçimleri. *İdealkent*, 3(7), 160-186.
- Çunkuş, N., Yiğitoğlu, G. T., & Akbaş, E. (2019). Yaşlılık ve Toplumsal Dışlanma. *Geriatric Bilimler Dergisi*, 2(2), 58-67.
- Daniels, A. D., & Bryan, J. (2021). Resilience Despite Complex Trauma: Family Environment And Family Cohesion As Protective Factors. *The Family Journal*, 29(3), 336-345.
- Demir, E. (2023). Uluslararası Göç Teorileri Üzerine Sosyoekonomik Bir Değerlendirme. *Turkish Academic Research Review*, 8(4), 1407-1428.
- Derin, G. (2020). Travma Ve Göç: Bir Gözden Geçirme. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 5(2), 46-55.
- Doğan, M. (2022). Türkiye'de İç Göç: Aile Bağlamında. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(10), 64-72.
- Duh-Leong, C., Dreyer, B. P., Huang, T. T., Katzow, M., Gross, R. S., Fierman, A. H., ... & Yin, H. S. (2021). Social capital as a positive social determinant of health: a narrative review. *Academic pediatrics*, 21(4), 594-599.
- Durğun, A. (2016). Aile İç Problemler Ve Çözüm Önerileri. *Mehir Aile Dergisi*, 3(1), 83-95.
- Duyan, V. (2023). *Sorun Odaklı Aile Terapisi*. Vizyon Yayınevi.
- Engin, M. (2021). Türkiye'de İç Göçün Aile Kurumu Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (41), 230-243.
- Friedline, T., Chen, Z., & Morrow, S. P. (2021). Families' Financial Stress & Well-Being: The Importance Of The Economy And Economic Environments. *Journal of Family and Economic Issues*, 42, 34-51.
- Ghahvehchi-Hosseini, F., Shahyad, S., & Pakdaman, S. (2021). The Role of Attachment, Family Cohesion, and Adaptability in the Prediction of Resilience. *International Journal of Behavioral Sciences*, 15(1), 48-53.
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2023). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/giris-cikis>
- Göç İdaresi Başkanlığı. (2025). *İkamet İzinleri*. Erişim adresi: <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>
- Güler, H. (2021). Türkiye'nin göç politikası ve göçmenlerin yasal çalışma durumları: İstanbul İli örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (53), 102-118.
- Gülmez, S. C., & Öztürk, A. (2018). Göç Yaşantısı Çerçevesinde Çocukta Psiko-Sosyal Uyum Süreci Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 449-481.
- Güney, G. Ö., & Cengiz, S. (2023). Göç, Göçmen Politikaları Ve Türkiye'de İşgücü Piyasalarında Prekaryalaşma. *İktisadi İdari Ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 8(20), 236-249.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile Kavramına Kuramsal Bir Bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2), 142-153.

- Işık, E. (2023). Genel Sistem Teorisinden Aile Sistemleri Teorisine: Aile Çalışmalarında Sistem Kuramı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 701-716.
- Kalaycıoğlu, S., Çelik, K., & Beşpınar, F. U. (2010). " Gitmek Mi Zor Kalmak Mı?": Avrupa'ya Erkek Göçü Ve Geride Kalan Kadının Gözünden Göç Deneyimi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(1).
- Karagöz, L. (2015). Türkiye'de Aile Politikalarında Bütünlük İhtiyacı. *İlmi Etüdler Derneği Politika Notu*, 6.
- Karagüven, M. H. Ü., & Hülya, M. (2015). Empati Ve Sosyal Zeka. *International Journal of Social Science*, 34, 187-197.
- Karahan, G., & Duyan, V. (2019). Social Work With Families:"First Session". *Turkish Journal Of Family Medicine And Primary Care*, 13(3), 379-395.
- Karaman, H. B., & Bulut, S. (2018). Göçmen Çocuk Ve Ergenlerin Eğitim Engelleri, Psikolojik Sorunları Ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 393-412.
- Karasu, G. (2021). Yoksullukta Aile Bütünlüğü Duygusu, Yaşam Doyumu Ve Algılanan Sosyal Desteğin İncelenmesi: Bartın İli Örneği. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi.
- Karataş, M., & Barut, B. (2021). Sosyal Hizmet Perspektifinden Göç Ve Savunmasız Gruplar: IOM Raporları Üzerine Bir Araştırma. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 86-109.
- Kasapoğlu, A., & Karkıner, N. (2011). Aile Sosyolojisi. *TC Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını*.
- Kayma, D., Uğurlu, Z., & Büyükbodur, A. Ç. (2022). COVID-19 Sürecinde Bireylerin Algıladıkları Aile Bütünlük Duygusunun Ailedeki Çatışma Ve Birlik Durumuna Etkisinin İncelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (20), 26-49.
- Kaypak, Ş., & Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik Ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Kelebek-Küçükarslan, G., & Topçuoğlu, R. A. (2024). Boşanmış Türk Göçmen Kadınlara Sağlanan Sosyal Hizmetler: Belçika Modeli Örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(3), 752-774.
- Kılıç, M. (2015). Aile ve Serbest Zaman İlişkisi: Düzce Örneği. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 27-49.
- Kılıçoğlu, E. A., & Aral, N. (2018). *Aile Bütünlüğünü Etkileyen Etmenler: Çok Kültürlü Yaşamlar*. VI. International Multidisciplinary Congress of Eurasia. 482.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- Kıray, M. (1998). *Kentleşme Yazıları*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Küçükşen, K., Toptaş, T., & Çetin, S. N. (2023). Yetişkin Bireylerde Aile Bütünlük Duygusunun Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(1), 119-130.
- Lee, K. J., & Lee, S. Y. (2021). Cognitive Appraisal Theory, Memorable Tourism Experiences, And Family Cohesion İn Rural Travel. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 38(4), 399-412.

- Lei, X., & Kantor, J. (2022). Social Support And Family Quality of Life in Chinese Families of Children With Autism Spectrum Disorder: The Mediating Role of Family Cohesion And Adaptability. *International Journal of Developmental Disabilities*, 68(4), 454-461.
- Lindberg, E. N. (2019). Aile Katılımı: Bir Kavramsal Ve Durumsal Analiz Çalışması. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, (13), 51-72.
- Liu, X., Wu, X., Cheng, Q., Ying, W., Gong, X., Lu, D., ... & Liu, Z. (2022). Meaning in life and its Relationship With Family Cohesion: A Survey of Patients With Palliative Care in China. *Asia-Pacific Journal of Oncology Nursing*, 9(11), 100118.
- Ma, M., Gao, R., Wang, Q., Qi, M., Pi, Y., & Wang, T. (2023). Family Adaptability and Cohesion and The Subjective Well-Being of Parents of Children With Disabilities: The mediating role of coping style and resilience. *Current Psychology*, 42(22), 19065-19075.
- Mavi, İ. (2022). İnsan Hakları Bağlamında Göçün Güvenlikleştirilmesi. *MSGSÜ Sosyal Bilimler*, 2(26), 252-268.
- Mikaeili, M., Salmani, A., & Sharei, A. (2023). The Effect of Communication Skills Training on Family Adaptability/Cohesion and Coping Strategies In Parents Of Female Students With Learning Disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 13(1), 42-56.
- Oğlak, S. (2017). Yaşlı Bakımında Görünmeyen İşgücü: Aile Bakımı Ve Ekonomik Değeri. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 73-87.
- Olson, D. H., Waldvogel, L., & Schlieff, M. (2019). Circumplex Model Of Marital And Family Systems: An update. *Journal of Family Theory & Review*, 11(2), 199-211.
- Özbay, Y., & Aydoğan, A. G. D. (2012). Aile Yılmazlığı: Bir Engele Rağmen Birlikte Güçlenen Aile. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(31), 129-146.
- Özkan, R. (2019). Göç Olgusu Ve Toplumsal Yapıya Etkisi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33(47), 127-145.
- Özmete, E., & Arslan, E. (2018). Göç: Transnasyonalizm Ve Transnasyonal Sosyal Hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 29(1), 173-207.
- Öztürk, E., & Derin, G. (2020). Psikotravmatoloji. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 6(2), 181-214.
- Pourrezaee, S., Azimpour, A. R., & Mohammadi, N. (2024). Predicting Aggression and Moral Identity Based on Family Cohesion, Family Communication Patterns and Family Social Support. *Quarterly Journal of Family and Research*, 20(4), 25-44.
- Samanlı, R. (2024). Hak Temelli Yaklaşım Çerçevesinde Göçmen İşgücünün Çalışma Hayatının Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 825-858.
- Sevinç, G., Davran, M. K., & Sevinç, M. R. (2018). Türkiye’de Kırdan Kente Göç Ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 3(6), 70-82.
- Soysal, G. (2021). Ortaya Çıkaran Faktörler Doğrultusunda Güvencesiz İstihdam: Birey ve Aile Üzerine Etkileri. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 17(2), 191-212.
- Süleymanlı, E., Çaylak, M., Atlı, C., Akdağ, Z. S., & Değirmenci, S. (2024). Göçmen Yalnızlığının Sosyo-Psikolojik Açidan Değerlendirilmesi. *Sosyologca*, 9(18-19).

- Şahin, E. (2019). *Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri Ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Şahin, F. T., Coşgun, A. A., & Kılıç, Z. N. A. (2017). Babaların Çocuklarıyla Vakit Geçirme Durumlarına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 319-343.
- Şeker, B. D., & Direkçi, E. A. (2024). Kültürleşme ve Uyum Sürecinde Türkiye'de İç Göç: Çatışma ve Göç Kültürü Modeli. *Göç Dergisi*, 11(2), 103-120.
- Şen, B. (2012). Kentsel Mekân ve Göç İlişisine 'Barınak'tan Bakmak: Tarihsel Süreçte Erkek Göçmenlerin Barınma Mekânları. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*, 6(13), 200-223.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile Kurumuna Yönelik Güncel Riskler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 7-32.
- Şirin, H. D. (2014). Ailelerde Sosyo-Demografik-Ekonomik Değişkenlerin Aile Yaşam Kalitesine Etkileri. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 31-46.
- Turğut, F. (2017). Tarihsel Süreçte Aile Kurumunun Dönüşümü ve Geleceğine Yönelik Çıkarımlar. *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1(1), 93-117.
- Turhanoğlu, F. A. K. (2024). Türkiye'nin Kentleşme Sürecinde (1923-2023) Toplumsal Mekânsal Örgütlenme ve Kentsel Kolektif Bellek. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(2), 629-662.
- TÜİK. (2023). *Yabancı Nüfus İstatistikleri*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Goc-Istatistikleri-2023-53544>
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). Madde 41. Resmi Gazete, 17863. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf>
- UNHCR. (2023). *Global Trends: Forced Displacement in 2022*. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/global-trends>
- Ünal, R., & Gedik, M. (2022). Türkiye'de Göç Yönetimi Ve Sosyal Hizmet Bakış Açısından Bir Değerlendirme. *Toplumsal Politika Dergisi*, 3(1), 52-70.
- Ünsal Gülmez, N., & Ulusu Uraz, T. (2011). Metropolde Çeşitlenen Hanehalkları ve Konut. *İTÜDERGİSİ*, 9(1), 54-64.
- Ünsal, H. (2022). Göç Ve Aile: Göçün Aile Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 84-93.
- Walsh, F. (2016). *Strengthening Family Resilience*. New York: Guilford Press.
- Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu [YUKK], 6458 sayılı Kanun, Resmi Gazete (11 Nisan 2013, Sayı: 28615). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>
- Yağcı, F., Doğan, D. A., & Sezgin, E. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Empati Becerileri, Affetme Eğilimleri Ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 32(4), 1305-1324.
- Yang, Y., Pan, W., Farag, S. S., & Von Ah, D. (2022). Effect of Family Cohesion on Symptom Distress During Hematopoietic Stem Cell Transplantation. *Supportive Care in Cancer*, 1-7.

Yıldırım, F. (2015). Çocukların Dünyasına Yaşlıları Dahil Etmek: Okul Temelli Kuşaklararası Dayanışma Modelleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 19(1), 275-296.

Yılmaz, E., & Günay, G. (2022). Göçmenler Ve Göçmen Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bir Değerlendirme. *Journal of Karabuk University Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 2(1), 1-19.

Yazar Biyografisi/Biyografileri

Mustafa Karataş, Doç. Dr., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Göç ve sosyal hizmet, aile refahı ve sosyal hizmet araştırması gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.

Merve Deniz PAK GÜRE, Doç. Dr., Başkent Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Göç, grup psikoterapileri, psikodrama, aile terapileri, EMDR, travma ve kriz durumlarında sosyal hizmet gibi konularda çalışmalar yapmaktadır.